

למה בכלל צריך מקדש?

נתחיל מהתשובה הפשוטה, לפני ש'צריך' בית מקדש - חובה 'בית מקדש'. בניית בית המקדש היא ציווי מהתורה. על הציווי אין לנו דרך לערער. מכיוון שתורתנו היא תורת חיים, תמידית ולא משתנה. "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" - הקב"ה ציווה אותנו לבנות לו מקדש כדי שישכון בתוכנו. לא בתוכו. מכאן כמובן אנחנו מבינים שהקב"ה ציווה על בניית הבית בשבילנו ולטובתנו.

נסו לחשוב כמה פעמים ביום אנחנו מזכירים את ירושלים ואת בית המקדש? בתפילות, ברכת המזון, בחתונה ובחג. כמאתיים מצוות מתוך תרי"ג, קשורות לבית המקדש ומתבטלות מאיתנו כשהבית לא בנוי(!) ארבעה מתוך ששת הצומות הם על בית המקדש. כל נביאי ישראל מזכירים בנבואתם את בית המקדש. כמעט שליש מהתורה מוקדש לבית המקדש. רוב זמירות השבת עניינם בית המקדש. כולנו מכירים את הציטוטים האלו בעל פה. ומה אנחנו עושים איתם?

מה כל כך חשוב בבית המקדש, שהוא תופס מקום מרכזי כל כך בעולם היהודי? במדרש, אנחנו רואים כיוון נוסף - בלי קשר לטובתנו ולצורך שלנו במקדש, הקב"ה מתאווה שתהיה לו דירה בעולם הזה, זהו רצונו - בלי קשר לרצוננו.

"דע, שתכלית בריאת עולם הזה היא שנתאווה לו הקב"ה להיות לו דירה

בתחתונים" (=בעולם הזה) (בראשית רבה, ג')

אחרי שנגענו קצת בתשובה הישירה, ננסה להסביר את צורך המקדש בדרך שתתקבל גם הלב שלנו ולא רק על ההיגיון.

"ותחזינה עינינו בשובך לציון ברחמים"...

"יהי רצון מלפניך שיבנה בית המקדש במהרה בימינו"...

"רחם נא... ועל ציון משכן כבודך ועל דבירך ועל היכלך"

(מן התפילה)

בית המקדש הוא מקור הברכה שיורדת לעולם. דרכו הקב"ה שולח לנו שפע טוב.

"מיום שנחרב בית המקדש: לא נראה רקיע בטהרתו... בטל נופת צופים... לא ירד הטל לברכה... ניטל טעם הפירות... ואין יום שאין בו קללה..." (סוטה, ט, י"ב)

"אמר הקדוש ברוך הוא הביאו לפני עומר בפסח כדי שתתברך לכם תבואה שבשדות... הביאו לפני שתי הלחם בעצרת כדי שיתברכו לכם פירות האילן... נסכו לפני מים בחג כדי שיתברכו לכם גשמי שנה..." (רי"ה, ט"ז, א')

במקורות שונים מובא, שאין הקב"ה מוריד את ברכתו לעולם בלי השתדלות של האדם, בלי "התעוררות דלתתא."

בית המקדש הוא נקודת החיבור שדרכה נתן הקב"ה לאדם הזדמנות לעשות ולפעול וכך לקבל את שפע הטוב והברכה מלמעלה. כלומר, כשאין בית מקדש (מקום מוגדר להשתדלות האדם) הדרך לקבלת הברכה והשפע הרבה יותר מסובכת ודורשת מאיתנו להיות יצירתיים.

על פי קו מחשבה זה, ניתן להמשיל את המקדש לצינור שמזרים לנו כל טוב ומחייה אותנו בשמחה. וכשהצינור סתום הברכה לא יורדת בטבעיות לעולם על פי כוחות המשיכה ואין לנו אלא ללכת ולשאוב מים בכוחות עצמנו.

"דרש רבא: מהו שנאמר' מה יפו פעמיך בנעלים – כמה נאוות רגליהן של ישראל בשעה שעוליין לרגל'" (חגיגה ג.)

בעת מלחמות ואסונות אנחנו תמיד מרגישים את החיבור והגיבוש העממי שבינינו. בית המקדש בעצמו הוא גורם לאיחוד. גם כמוקד המרכזי של העם שמתבטא במפגש של עולי הרגל שלוש פעמים בשנה, גם כמקום שהסנהדרין יושבים בו ומגשרים בין בני האדם ופותרים מחלוקות. בעצם מהותו - בית המקדש הוא מקום מאחד. יש בו מקום לכל עם ישראל (ואף לעולם כולו) הנשים והגברים, הילדים והזקנים, הצדיקים והרשעים.

אחד מיסודות הקטורת במקדש היא לאחד בין כל חלקי עם ישראל, הקטורת הכילה אחד עשר סממנים (מרכיבים). כשאנחנו חושבים על סממני הקטורת אנחנו מדמיינים שכולם הפיצו ריח טוב. ואכן כך היה, מלבד סממן אחד שנקרא 'חלבנה' שהיה בעל ריח לא נעים. מדוע שצמח כזה יהיה כלול בקטורת שבמקדש? התורה מבהירה, שכל מרכיב הוא חיוני. המרכיבים השונים של הקטורת מסמלים את הסוגים השונים של יהודים בעם. ה'חלבנה', התבלין שריחו רע, מסמל את האדם שמעשיו אינם טובים ומנוגדים להוראות התורה. מהקטורת אנחנו לומדים שגם אדם כזה הוא חלק מהעם היהודי. אסור לנו לתת לו להרגיש רחוק ומנודה. אפשר אפילו להוסיף שאסור להקטיר את הקטורת בלעדי ה'חלבנה'. הקב"ה דורש מאיתנו איחוד. רק כך ריח הקטורת עולה ונעים בעיניו, ובעינינו.

"נכפף צווארן של ישראל" (מדרש רבה שיר השירים ד')

בית המקדש הוא סמל לגאווה וחוסן לאומיים. חורבן המקדש היה הסמל של תחילת הגלות, של השפלת עם ישראל. אז ברוך ה', התחלנו להשתקם. לעלות לארץ ואפילו להקים מדינה יהודית. אך גם היום, המחלוקת על השליטה בהר הבית מבטאת את אותה נקודה – חסר לנו עמוד שידרה. אנחנו מתבלבלים ולפעמים שוכחים מיהו הריבון בארץ...

"שאל אליהו את רבי נהוראי: מפני מה באות זועות לעולם? אמר לו: בשעה שמביט הקב"ה בעולמו ורואה אומות העולם יושבים בטח ושאנן, ובית מקדשו חרב – באותה שעה מאפיל העולם ומזדעזע" (ילקוט שמעוני יואל, ג.)

פעמים רבות אנו עומדים מול אסונות טבע ומלחמות ותוהים – למה כל זה קורה?

המדרש מבאר שאחת הסיבות לכך היא הכעס של הקב"ה על חוסר האכפתיות של בני האדם בנושא המקדש.

"בית המקדש הוא טבורו של עולם" (מדרש תנחומא)

כאשר הלב חולה, הנזק מתבטא לא רק בלב עצמו, אלא בכל הגוף. כאשר "לב העולם" חולה, אזי הסימפטומים מתבטאים בכל הגוף.

"אולם אנחנו כאשר נפגע לבנו הוא בית מקדשנו נחלינו, וכאשר ישוב לבנו לאיתנו – נרפא גם אנחנו. בין שנהיה רבים בין שנהיה מעטים..." (כוזרי, מאמר שני, ל"ב.)

ברגע שמרפאים את הלב, ממילא שאר הגוף מתרפא

"משהייתה שכינה יוצאת מבית המקדש הייתה חוזרת ומנשקת בכתלי ובעמודי בית המקדש, ובוכה ואומרת: "הוי שלום בית מלכותי! הוי שלום בית יקרי..."
(מדרש רבה איכה כ"ה)

בית המקדש הוא מקום השראת השכינה בעולם. להשראת השכינה יש משמעות מיוחדת – חיבור ממשי בין העולמות העליונים לתחתונים. בינינו ובין הקב"ה. חלק מהחיבור מתבטא גם ב"צינור" שתיארנו כשהזכרנו את המקדש כמקור הברכה) במדרש מתואר כיצד עם חורבן המקדש יוצאת השכינה בעל כורחה מבית המקדש. מעין הקשר שקיים בחודש אלול, כאשר" המלך בשדה. "כשיבנה בית המקדש תשוב השכינה לעולמות התחתונים וה"מלך" יחזור באמת ל"שדה". "בבית המקדש-כל השנה" המלך בשדה".

"מיום שחרב המקדש ננעלו שערי תפילה...ונפסקה חומת ברזל בין ישראל לאביהם שבשמיים" (ברכות, ל"ב, ב')

מסופר בגמרא, שמיום שחרב המקדש התרחקנו מהקב"ה. התרחקות זו מתבטאת גם בתפילה, שעניינה הוא יצירת קשר עם הקב"ה.

התרחקות מהקב"ה מאז חורבן המקדש נוצרה משני כיוונים במקביל:

מצד אחד, מאז שחרב המקדש הקב"ה פחות "שומע" את התפילות, כיוון ששערי התפילה שבשמיים ננעלו. אין הכוונה שהקב"ה לא נמצא ומשגיח, אלא שנקודת החיבור העיקרית בינינו ובין הקב"ה נעלמה. בתפילת שלמה המלך, ביום חנוכת המקדש, יש ביטוי משמעותי למקומו של בית המקדש, כ"שער השמיים" "להיות עיניך פתוחות אל הבית הזה...לשמע אל התפילה". עם חורבן המקדש, הקב"ה נעל "בפנינו שער שהיה פתוח כאשר בית המקדש היה קיים.

מצד שני, גם לנו קשה יותר להתפלל ולכוון בתפילה. בית המקדש נקרא בין היתר "בית תפילה". נסו לדמיין מקום שכל עינינו קרבה לה'. שירת הלויים, ריח הקטורת, אווירה של קדושה – כל אלו סייעו לאדם לכוון בתפילתו ולהרגיש חיבור מיוחד אל הקב"ה. היום כל שנותר לנו הוא להתאמץ מאוד, להשתדל להרגיש ולכוון – אבל זה לא משתווה לחוויית התפילה בבית המקדש.

קרבת ה' האמיתית - בבית המקדש

”אֵין כָּל הָעוֹלָם כִּי לֹא כִדְאֵי כִיּוֹם שֶׁנִּתְּנָה בּוֹ שִׁיר הַ שִׁירִים לְיִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּל הַ כֶּת וּבַיִם קֹדֶשׁ, וְשִׁיר הַ שִׁירִים קֹדֶשׁ קֶנֶד שִׁים” (מסכת ידים, פרק ג')

מה יש בשיר השירים שהופך אותו לקדוש כל כך עד שהוא מושווה לקודש הקודשים? "זכיצד היא האהבה הראויה? הוא שיאהב את ה' אהבה גדולה, יתירה, עזה מאוד – עד שתהא נפשו קשורה באהבת ה', זנמצא שוגה בה תמיד – כאלו חולה חולי האהבה. שאין דעתו פנויה מאהבת אותה אישה, והוא שוגה בה תמיד בין בשבתו בין בקומו, בין בשעה שהוא אוכל ושותה... וכל שיר השירים משל הוא לענין זה" (הלכות תשובה לדמב"ם פרק י, ג)

הרמב"ם כותב, שאהבת ה' העליונה ביותר היא כאהבת איש ואישה. לכן שיר השירים הוא קודש קודשים – כולו ממשיל את הקשר בין עם ישראל לקב"ה לקשר בין איש ואישה.

אבל מה מיוחד כל כך באהבת איש ואישה, יותר מאשר כל אהבה אחרת, כמו אהבת הורים וילדים למשל?

התשובה נעוצה בעניין הבחירה. אהבת הורים וילדים היא אהבה עצומה, אך אינה נובעת ממקום של בחירה. אהבת איש ואישה לעומת זאת, נובעת ממקום של בחירה תמידית ויומיומית. כך גם באהבת ה' - אהבה רצונית ובחירתית היא העליונה ביותר.

שיר השירים מבטא את הקשר העמוק ביותר בין עם ישראל לקב"ה.

ומה הקשר לבית המקדש?

”שִׁיר הַ שִׁירִים אֲשֶׁר לְשִׁלְמָה – הַ שִׁיר הַזֶּה נִתְעוֹרֵר וְנִתְגַּלֵּה לְשִׁלְמָה הַמֶּלֶךְ בְּשַׁע שֶׁנִּבְנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וְנִשְׁתַּכְּלָלוּ כָּל הָעוֹלָמוֹת הָעֲלִיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים בְּשִׁלְמוֹת אַחַת לְכֹלֵם...”

(תרגום חזוהר חלק ב' ידף קמ"ג)

שיר השירים נכתב ביום חנוכת המקדש. מדוע?

”הארוסה אסורה לבעלה עד שלא יביאנה אל ביתו” (רמב"ם הלכות אישות). אהבה בין איש לאישה אינה יכולה להגיע לידי שיא, לידי מימוש אמיתי - בלי בית, בלי קורת גג משותפת אותה חולקים בני הזוג. האהבה שלפני כן היא אהבה חסרה. אהבה בלי חיבור!

על פי המשל אפשר להבין שגם אהבתנו לקב"ה "נתקעת" כאשר היא לא ממוסדת בתוך בית.

יהי רצון שלימוד זה יעורר את הלבבות ויקדם אותנו לקראת המטרה הגדולה.

רחוב יפו 234 ירושלים. 943831

דוא"ל: yeda.mikdash@gmail.com אתר אינטרנט: www.hamikdash.org.il ע.ר. 580223873